

זירה

השתתפות חקיקתית

כתיבת עצומה

ג'מ"ג כלי מתוך ארגז הכלים להשתתפות אזרחית ואקטיביזם של צעירים וצעירות

הכלי על רגל אחת

זירה: השתתפות חקיקתית

1

תקציר הכלי

כלי זה עוסק בכתיבה, בהפצה, באיסוף חתימות ובשימוש בעצומה ככלי לקידום מטרה או דרישה לשינוי פעילות של גוף או של אדם מסוים, כדי שיהיו בהלימה עם רעיון שברצוני לקדם.

2

מתי אשתמש בכלי?

כאשר יש לי עניין לגייס תומכים אשר יחד איתי יתמכו ברעיון ויחתמו ואז אוכל להגיש עצומה עם מספר רב של חתימות לגוף או לאדם שאת החלטתם ברצוני לשנות.

3

מה תהיה התוצאה?

עצומה המסבירה ומקדמת את הרעיון שלי בנושא מסוים, אשר אנשים רבים תמכו וחתמו עליה, והוגשה לאדם או לגוף בעלי השפעה או יכולת לחולל שינוי בנושא שבו העצומה עוסקת.

מן הסתם קרה לך לא פעם שקיבלת בדואר האלקטרוני, או שנתקלת ברשתות החברתיות, בהזמנה לחתום על מסמך התומך או מגנה רעיון כלשהו. אולי אף עצרו אותך ברחוב וביקשו לצרף את חתימתך למסמך שבו רשימת שמות של אנשים הקוראים לפעולה מסוימת. מסמך כזה הוא 'עצומה'. מהי בעצם עצומה? האם יש לה יכולת להשפיע? האם חתימה על נייר יכולה להיחשב 'אקטיביזם'? ואם ברצונך ליזום עצומה - איך עושים זאת? כלי זה בא לענות על השאלות האלה.

מה זאת בעצם עצומה?

עצומה (בלועזית: פטיציה) היא מסמך שאנשים רבים חתומים עליו והוא מופנה לגוף ציבורי (כגון משרד ממשלתי או חברה ממשלתית), לאיש ציבור או לגוף פרטי - בבקשה לשנות דבר מה, פעול בדרך כלשהי או לקדם מטרה מסוימת. עצומה נחתמת על ידי אנשים רבים, במטרה שהמספר הרב של החותמים יפעיל לחץ וישפיע על ההתנהגות או על החלטות של הגוף או של האדם שאליו העצומה מופנית.

הקדמה

”לקח לי די הרבה זמן לפתח קול, ועכשיו נכיש לי את זה, אני לא הולכת לשתוק. מדלן אולברייט, דיפלומטית אמריקנית

בעבר נחתמו עצומות על ידי מתנדבים שעברו מבית לבית או עמדו ברחוב והחתימו תומכים. כיום, כאשר הגישה לאינטרנט קלה ונפוצה מקובל מאוד להפיץ עצומות לחתימה מקוונת בעמוד אינטרנט פשוט. הציבור מעודכן ומוזמן לחתום באמצעות הדואר האלקטרוני והרשתות החברתיות. על פי נתון שפורסם בעיתון 'גלובס' ב-2016, בישראל יש בכל רגע נתון כ-1,000 עצומות פעילות.

למה שהגופים שאליהם מתייחסת העצומה יתחשבו בה?

עצומה היא ראייה למספר האנשים התומכים במאבק. היא נותנת לגיטימציה למאבק, הנעשה בשם כל החתומים, ומגבירה את הסיכויים לקבלת התייחסות רצינית מהגוף/אדם שאליו היא מכוונת, ממקבלי ההחלטות ומכלי התקשורת. כאשר מספר רב של אנשים חותמים על עצומה, אם היא מופנית כלפי נבחר/ת ציבור, הרי שהוא/היא ישאף/תשאף לרצות את הבוחרים. גם גוף ציבורי יפעל להעלאת שביעות הרצון ממנו. אם מדובר בחברה או בגוף פרטי, החשש הוא מפני פגיעה בשם הטוב, במוניטין וברווחים עד לחרם צרכני, שלרוב משתמשים בו כמוצא אחרון, רק כאשר הליך כמו עצומה אינו משיג את המטרה הרצויה (מומלץ לעיין בכלי בנושא ארגון חרם צרכני). לשימוש בעצומה יתרונות וחסרונות שיש לשקול כאשר מתלבטים אם להשתמש בה:

נקודה למחשבה

עצומה היא גם דרך טובה להפיץ מידע, להעביר מסרים ולגייס פעילים ותומכים. זהו כלי חשוב להסברה ולהפצת המסר שלך.

1

- יתרונות** • כאשר יש סיכוי שמקבלי ההחלטות יושפעו מקריאת העצומה וממספר החותמים עליה וישנו את החלטותיהם/התנהגותם בהתאם.
- זו דרך לאסוף פרטים של אנשים שתומכים/ות ברעיון שלך (יצירת data-base). לכן, מומלץ לשמור את הפרטים, כדי שאפשר יהיה לפנות אליהם בעתיד (לגיוסם כמתנדבים, לגיוס תרומות, לפעילויות המשך).
- העלאת המודעות והקדשת תשומת-לב ציבורית לנושא שברצונך לקדם.

2

- חסרונות** • אפקטיביות מוגבלת - לא תמיד אוסף חתימות מספיק כדי לחולל שינוי אצל מקבלי ההחלטות.
- בקהלים גדולים קשה להגיע למספר חתימות שייחשב "מרשים" ונותרת השאלה כמה חתימות ייחשבו הישג לעצומה שלך? התשובה תלויה בנושא ובקהל היעד. אם העצומה היא של תלמידים בכיתה בבית ספר, גם 20-30 חתימות יכולות להיחשב להישג עצום. בעצומה בנושא ארצי, כמו זיהום אוויר, גם 100,000 חתימות עשויות להיות מעט מדי. האם יש לך אפשרות להגיע למספרים כאלו? אם לא, אולי עדיף לפנות לכלים אחרים (ראה/י למשל את הכלי: פנייה לנבחר ציבור).

ללמוד מהצלחות

השימוש בעצומות והחתמת אנשים רבים עליהן הפכו למקובלים עם התפתחותם של משטרים דמוקרטיים, שבהם איש ציבור חייב תמיכה ציבורית כדי להיבחר שוב. השיטה הדמוקרטית הפכה את העצומות לכלי פוליטי בעל יכולת השפעה. בין הסיפורים המעניינים והמוכרים לאורך ההיסטוריה אפשר למצוא את העצומות הבאות שיכולות לתת השראה:

- **עצומה של מתנגדים לעבדות בארצות הברית:** בין השנים 1836-1840 נאספו מעל 2 מיליון חתימות.

- **עצומת בלנקסטון:** עצומה שחברה על ידי הכומר ויליאם יוג'ין בלקסטון והוגשה לנשיא ארצות הברית בנג'מין הריסון ב-5 במרץ 1891, הקוראת להשבת ארץ ישראל לעם היהודי ולסיוע פעיל של ארצות הברית בכך. על העצומה חתמו 431 אמריקנים בעלי עמדה: נבחר ציבור, אנשי דת בכירים, שופטים, עיתונאים, אנשי עסקים חשובים, ועוד.

- **העצומה לשחרור נלסון מנדלה:** בשנות ה-80 של המאה ה-20 מיליוני אנשים ברחבי העולם חתמו על פנייה לממשלת דרום אפריקה לשחרר את נלסון מנדלה מהכלא. עצומה זו נחתמה על ידי אנשים שאינם בעלי זכות הצבעה בדרום אפריקה, ולכן לא הייתה לה השפעה פוליטית ישירה על ממשלת המדינה, אולם מספר החותמים הרב הביא לכך שממשלות זרות לחצו על דרום אפריקה לשחרר את מנדלה.

- עוד על עצומות מפורסמות בכתבה של גלובס כאן.

גם בישראל נחתמו לאורך השנים עצומות רבות, כמו עצומה שקראה להארכת שעות הקיץ ועצומה לשחרור ג'ונתן פולרד. חשוב לזכור, שלא כל העצומות מביאות למימוש הקריאה המופיעה בהן. האם זה אומר שהעצומה נכשלה? לא בהכרח. לעיתים, העלאת מודעות והפצת המסר באמצעות העצומה הם צעד משמעותי לקידום הרעיון.

לא רחוק ולא מזמן... עצומות שגם את/ה יכול/ה ליזום

לא כל העצומות הן בנושאים 'גדולים'. עצומה יכולה להיות גם כלי לקידום רעיון אישי או מקומי. להלן דוגמאות אחדות לעצומות מהשנים האחרונות בנושאים שאת/ה עשוי/ה להזדהות עימם:

- **עצומות המכנסיים הקצרים:** תקנונים של בתי ספר שונים ברחבי ישראל אוסרים על בנות להגיע ללימודים עם מכנסיים קצרים. תקנה זו מתייחסת לבנות בלבד ומפלה בין בנים לבנות. בשנים האחרונות נוצרו מספר עצומות בנושא זה, חלקן נחתמו על ידי תלמידים וחלקן על ידי הורים. העצומות פנו להנהלות בתי הספר, לראשי מועצות מקומיות ולגורמי חינוך שונים. לצפייה בעצומה כזו לדוגמה לחצו/י כאן.

- **עצומה נגד סגירת 'כנפיים של קרמבו':** 'כנפיים של קרמבו' היא תנועת נוער לצעירים עם ובלי צרכים מיוחדים, המשרתת כ-6,500 חניכים ב-70 סניפי ברחבי המדינה. בסוף שנת 2018 התפרסם כי התנועה עלולה להיסגר משום שמשרד האוצר לא יתקצב את המשך פעילותה. בעקבות זאת יצאה קריאה להמשיך את פעילות התנועה. הפעולות נעשו במספר ערוצים, בכללם עצומה וכן פנייה לאנשי ציבור ופרסומים בערוצי התקשורת. בעקבות המחאה הועבר תקציב לתנועה והיא לא נסגרה. לחצו/י כאן לצפייה בעצומה של 'כנפיים של קרמבו'.

לפני שיוצאים לדרך

דברים שחשוב לזכור!

- **לרוב, עצומה לא עומדת בפני עצמה:** בדרך כלל עצומה היא חלק ממסע הסברה שלם בנושא מסוים (למשל: עצומה נגד צריכת מזון מן החי המלווה גם בחרם צרכני).
- **לעיתים יש חלופות מתאימות יותר מאשר עצומה:** לא תמיד עצומה היא הפתרון המתאים ביותר (למשל: אם תרצה/י למנוע הופעה בעירך של זמר הנאשם בפלילים, כאשר ההופעה מתוכננת לעוד יומיים, לא בטוח שיש די זמן להפעיל עצומה אפקטיבית וכדאי לשקול ערוצים אחרים, כמו הפגנה ופנייה לאנשי ציבור).
- **לפעמים העצומה לא משיגה את התוצאה המבוקשת:** עצומה, כמו רוב הכלים, אינה מבטיחה הצלחה ודאית. קורה שלא מצליחים לאסוף מספיק חתימות, או שיש חתימות אבל לא מצליחים לשנות את ההחלטה או את ההתנהגות שאליהם מכוונת העצומה. במקרים כאלה, מומלץ לראות מה בכל זאת העצומה הצליחה להשיג, למשל: פרסום המסר, פעילים חדשים, התנסות אישית מעניינת ומלמדת וכן לבחון ערוצים אחרים שבהם אפשר לנסות לפעול כדי להשפיע.

כתיבת עצומה: איך עושים את זה?

1 מה משיגים?

מה אני רוצה להשיג?

עוד לפני שיוצאים לדרך, בשלב הראשון, יש עליך להגדיר לעצמך מה בעצם את/ה רוצה להשיג: מה המטרות בפרסום עצומה? לפעמים המטרה מאוד ברורה (למשל: לאפשר לבנות ללבוש מכנסיים קצרים לבית הספר), אך לפעמים נדרשים הבהרה ודיוק (למשל: עצומה נגד פגיעה בחופי הים - מה המשמעויות שלה בשטח?).

כדי לדייק את המטרות והיעדים של העצומה עליך לענות על השאלות הבאות. גם אם הדברים נראים לך מובנים מאליהם, מומלץ להקדיש להם מחשבה:

- באיזה נושא העצומה עוסקת?
 - מה המטרות של העצומה? מה את/ה רוצה להשיג?
 - אל מי העצומה מופנית? מי אמור לדעת עליה ולהיות מושפע ממנה?
 - על מה אתה מוכן להתפשר ועל מה לא? מה המטרות המשניות שלך שתסכים/י להסתפק בהשגתן בלבד?
 - מי קהל היעד לחתום על העצומה/להיות שותף שלך למאבק?
 - כמה חתימות את/ה שואף/ת להשיג? איזה מספר של חתימות ייחשב להצלחה?
- מומלץ לעיין גם בכלי לניסוח חזון, מטרות ויעדים כדי ללמוד יותר על הגדרת חזון, מטרות ויעדים.

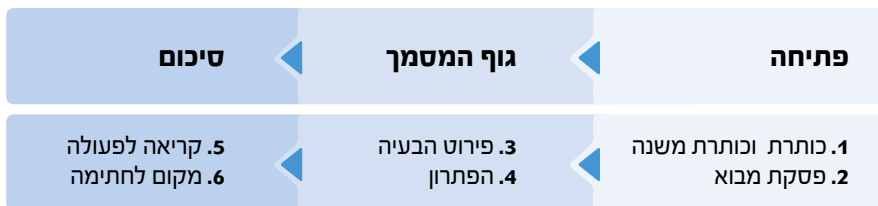
כתיבת עצומה: איך עושים את זה?

2

מה כותבים?

מה לכתוב כדי לשכנע?

העצומה צריכה להיפתח בהקדמה קצרה על הנושא, שבה מודגשת הבעיה (ראה כלי לזיהוי בעיה חברתית). בשלב הבא יש להציג את הפתרון או את הדרישה שלך ולבסוף יש לקרוא לפעולה. פירוט מומלץ של מבנה:

1. כותרת: קצרה ותמציתית המבליטה את הנושא. ניתן לעשות שימוש בסיסמת הקמפיין שלך אם יש כזה.

כותרת משנה: משפט תמציתי המסביר למי מיועדת הפנייה ומהי הדרישה.

2. פסקת מבוא: תיאור קצר של לב העניין, הבעיה והדרישה/הפתרון המוצע. קח/י בחשבון שחלק יקראו רק פסקה זו ועל-פיה יחליטו אם לחתום או לא.

3. פירוט הבעיה: תיאור נסיבות כתיבת העצומה, הדגשת הצורך בעשייה, כולל עובדות התומכות בכך. תיאור יותר מפורט מאשר במבוא, המסביר את הבעיה, חשיבותה ודחיפותה, כולל נתונים אם קיימים. יש להימנע מכתובה ארוכה ומפורטת מדי העלולה להתיש וליצור חוסר עניין.

4. הפתרון הדרוש / הדרישה ממקבלי החלטות: חשוב שהפתרון המוצע יהיה ריאלי וישים.

5. קריאה לפעולה: הזמנת קהל היעד לחתום על העצומה וגם להצטרף למאבקך.

6. מקום לחתימות: אל תשכח/י את מה שאולי ברור מאליו אבל חיוני - מקום לחתימה. כדאי לבקש גם פרטים מזהים ופרטי יצירת קשר. באמצעות פרטים אלה אפשר לוודא שאדם לא חתם פעמיים. החתימות עשויות להיות בסיס ליצירת מאגר מידע של תומכים שאפשר לפנות אליהם בעתיד.

זכור/י - כל זה צריך להיות תמציתי וממוקד!

טיפ טיפה

קצר וקולע: פסקאות קצרות ותמציתיות. כלל לא בטוח שאנשים ימשיכו לקרוא משהו ארוך. אין להעמיס פרטים ותיאור כל ה'היסטוריה'. התמקד/י במסר אחד.

טיפ טיפה

תמונה שווה אלף מילים: שלב/י תמונות וסרטונים (במיוחד אם מדובר בהחתמה באינטרנט).

טיפ טיפה

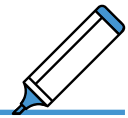
בדיקת איות והגהה: בסוף הכתיבה, קריאה חוזרת של כל הטקסט כדי להימנע מטעויות. מומלץ לתת למישהו אחר לקרוא, שכן מבט חדש מגלה טעויות שאתה/ה עשוי/ה לפספס.

כתיבת עצומה: איך עושים את זה?

3

מה עכשיו?

עצה לדרך

ודאי כי הפלטפורמה שבה נעשה שימוש מאפשרת איסוף וניהול של פרטי החותמים. זאת, כדי שאפשר יהיה להשתמש ברשימה זו כמאגר של תומכים ברעיון.

ניסחתי עצומה - מה עכשיו?

כתבת עצומה שעליה אנשים מתבקשים לחתום. עכשיו הגיע השלב הקריטי לקידום העצומה ולהצלחתה - איסוף החתימות.

1. העלאת העצומה לפלטפורמה לאיסוף חתימות: קיימים מספר אתרים ייעודיים המתאימים להפצה ולהחתמה של עצומות. בהנחה שהעצומה שלך מיועדת לחתימה דיגיטלית (באינטרנט) - בחר/י את אחד האתרים האלו והעל/י את העצומה אליהם. בין האתרים הייעודיים לעצומות ניתן למצוא את:

• www.atzuma.co.il

• <https://petitions.center/he/>

• <https://my.zazim.org.il/>

2. הפצת העצומה: בכל ערוץ אפשרי, בעיקר:

- רשימת תפוצה (דואר אלקטרוני לכל מי שרלוונטי).
- רשתות חברתיות (פייסבוק, וואצאפ וכו').
- פורומים וקבוצות עניין הקשורות לנושא שלך.
- יחסי ציבור באמצעי תקשורת מקומיים/ארציים.

3. בדיקת כפילויות בחתימות: עצומה חזקה היא עצומה אמינה. אם אנשים יכולים לחתום כמה פעמים על העצומה, הרי שהיא חסרת ערך. בחלק מהאתרים להפצת עצומות יש בדיקה מובנית שאנשים לא חותמים פעמיים.

4. העברת העצומה אל הנמען שלה: זהו, החתימות נאספו. עכשיו צריך להביא את הדבר לידיעת האדם/הגוף שאליו העצומה מופנית. אם מדובר באיש ציבור, עיין/י בכלי פנייה לאנשי ציבור. ניתן גם לבקש להגיע להשתתף באחת מוועדות הכנסת אם הדברים רלוונטיים.

5. פרסום (למשל ברשתות החברתיות או בתקשורת המקומית): יש לפרסם את עובדת מסירת העצומה לנמען שלה, תוך ציון מספר החתימות שנאספו.

עכשיו, לכאורה, ה'כדור' בידיים של אותו גוף או אדם שאליו מיועדת העצומה. במקרים רבים המלאכה לא נשלמה, שכן עצומה היא בדרך כלל חלק ממסע הסברה, המשלב פעולות נוספות, כמו הפגנה, פנייה לאיש ציבור, ועוד.